

Inför delegering av insulin

Delegering av insulin

Checklista vid delegering av insulingivning

Diabetes Mellitus

- genomgång av symtom och åtgärder vid hypo- och hyperglykemi

Sena komplikationer av sjukdomen

- ögonförändringar
- nervskador
- sår
- njurskador

Injektionsteknik

- insulinpenna
- kanyler
- injektionsställen, subcutan injektion
- handhavande av material och riskavfall. Vad gör jag om jag sticker mig på nålen?

Insulin

- olika sorter
- ordination
- förvaring
- hållbarhet

Praktisk injektionsgivning under sjuksköterskans överinseende

Blodsockerkontroll

- genomgång av blodsockermätare
- praktisk genomgång av blodsockertagning och aktuellt material

Genomgång av ordinationslista och signeringslista

Diabetes (Diabetes mellitus)

Folksjukdom:

4-5% av Sveriges befolkning

Ämnesomsättningsjukdom: sockeromsättningen drabbas

Faste B-glucos 7,0 mmol/l eller högre = diabetes.

Orsaker till diabetes

- Brist på hormonet insulin och/eller
- Försämrad insulinverkan (insulinresistens)

Behandling vid diabetes

Typ 1

- Insulin (alltid)
- Motion
- Kost

Typ 2

- Viktminskning
- Kost
- Motion
- Tablett
- Insulin

Insulinets funktion:

Vid insulinbrist kan inte kroppen tillgodogöra sig det socker som finns i blodet.

Insulinet sänker blodsockret genom att se till att socker används som:

- bränsle i musklerna
- lagras som energidepå i levern
- omvandlas till fett i fettväven

Metoder för att mäta B-glucos

- Teststickor + b-glucosmätare, visar det aktuella värdet i mmol/l.
- Blodprov som mäter HbA1c (mmol/mol), visar glucos-värdet i genomsnitt under de senaste 6-8 veckorna.

Olika former av diabetes

Typ 1 - diabetes ca 10%:

– ingen egen insulinproduktion

Typ 2 - diabetes ca 85 :

– minskad insulinproduktion,

– nedsatt insulinkänslighet

Sekundär diabetes:

– diabetes som en följd av andra sjukdomar t ex

- hormonella rubbningar
- sjukdomar i bukspottkörteln
- behandling med vissa läkemedel ex. cortison

Om en person inte mår bra:

- Ta B-glucos
- Kontakta sjuksköterskan
- Dokumentera
- Var observant på vad orsaken kan vara t ex ätit något, inte tagit sin medicin, har feber eller annat symtom.

Symtom på lågt b-Glucos (hypoglykemi)

Utvecklas snabbt

Exempel på symtom:

- förvirring
- hungerkänslor
- irritation, aggression
- hjärtklappning
- darrningar
- yrsel
- trötthet
- kallsvettighet, blekhet
- kramper mm.

Orsaker till lågt b-Glucosvärde (hypoglykemi)

- avstått måltid, mellanmål, för lång tid mellan måltiderna
- ätit för lite eller försenad måltid
- motionerat eller rört på sig mer än vanligt
- utebliven måltid
- för hög dos av tablett/insulin
- alkohol
- fysisk aktivitet
- kräkningar / diarréer
- ändrat stickställe

Åtgärder vid lågt b-Glucosvärde (hypoglykemi)

Insulinkänningarna är individuella och kan med tiden ändras hos en och samma person. *Vid långvarig diabetes kan symtomen för insulinkänning uppböra helt.* Patienten bör äta något som höjer blodsockret!

Obs! Om patienten har sänkt medvetandenivå så ge inget att äta eller dricka! Kontakta sjuksköterska omedelbart!

Åtgärder vid lågt b-Glucosvärde (hypoglykemi) Kontakta sjuksköterska

Ge:

- druvsocker, 3 st bitar eller
- sockerbitar, 3 st eller
- mjölk, 3 dl

Upprepa vid behov efter 10 minuter

Ge efter 30 minuter:

- 2 dl mjölk eller fil och en smörgås alternativt
- full måltid

Symtom på högt b-Glucosvärde (hyperglykemi)

Vanliga kännetecken

- ökad törst
- stora urinmängder
- trötthet
- dimsyn
- aptitförlust
- illamående
- muntorrhet
- djupandning

Orsaker till högt b-Glucosvärde (hyperglykemi)

- för låg dos insulin/ tabletter
- för mycket mat/ mellanmål
- utebliven motion
- infektion
- feber
- stress
- hög vikt
- rekyl = kroppens egen reaktion på lågt b-Glucos

Vad bör man tänka på vid:

•Infektioner: b-Glucos stiger och det kan tillfälligt behövas höjd insulindos. Ofta stiger b-Glucos innan symtomen på infektion uppträder.

•Magsjuka: insulin får inte uteslutas.

B-Glucos kan behöva tas oftare (enligt sjuksköterskans ordination).

Komplikationer vid diabetes

Stora kärlen

hjärtinfarkt, stroke och fotsår

Små kärlen

ögonförändringar och njurskador

Nervpåverkan

Känselpåverkan

Fotvård vid diabetes

Förebyggande åtgärder

- Daglig inspektion av patientens fötter avseende hud, naglar, ev. felställningar, behåring på tår samt svullnad.
- Inspektera även patientens skor, tofflor, strumpor m.m.
- Håll patientens fötter och ben rena och mjuka med hjälp av god fothygien och mjukgörande crème. Undvik dock att smörja mellan tårna.
- Rapportera förändringar till sjuksköterska direkt

Kosten vid diabetes - fördela maten över dagen

Ger ett jämnare b-Glucosvärde.

Frukost - lunch - middag och ett par mellanmål samt ett sent kvällsmål är en bra måltidsordning.

- individuell anpassning
- jämn fördelning över dagen
- obs! inte för lång nattfasta
- fiberrik kost
- fett av lämplig kvalitet och mängd
- minskat sockerintag, undvik socker i flytande form

Olika insulinsorter

- Direktverkande
- Långtidsverkande
- Mixinsulin innehåller både långtids- och direktverkande insulin.

Insulingivning = ge alltid något att äta

Många insulinsorter innehåller snabbverkande insulin vilket kan leda till lågt b-Glucos (hypoglykemi) om personen inte äter.

Förvaring av insulin

- öppnad* förpackning förvaras i kylskåp dvs. mörkt och kallt (2-8 grader C) **OBS! Får inte frysas.**
- öppnad penna* förvaras i rumstemperatur, ej över 25 grader C. Undvik direkt solljus.
- Hållbarhet* högst 1 månad i rumstemperatur.

Om en penna inte räcker till hela dosen kasseras den och en ny tas i bruk.

Kontroll av blodsocker

Normalvärde för blodsocker hos en icke diabetiker ligger mellan 4,5-6,0 mmol/L som fastebloodsocker samt före lunch och middag.

Sjuksköterskan ger direktiv om vilka blodsockervärden den enskilde bör ha.

Använd handskar!

Handtvätt, eller rengör fingret med tvål och vatten

Sticket görs på utsidan av fingerblomman för att ge minsta smärta

Innan sticket kontrolleras att rätt stickor finns till mätaren, och att den är kalibrerad till de stickor du ska använda (koden på stickans förpackning ska överensstämma med koden på apparaten).

Gör nu sticket.

Kläm fram en ordentlig droppe blod innan du för blodsockersticken mot droppen, då sugts blodet upp av sig själv tills mätaren är nöjd. Ett pip hörs och mätaren räknar baklänges tills blodsockervärdet visas i displayen.

Skriv alltid upp värdet på anvisad plats.

Injektionsteknik med insulinpenna

Insulin ges som subkutan injektion, som regel i buken eller låret.

Insulin suggs upp snabbare från buk än från lår.

En tumregel är att snabb- och blandinsulin ges i buken, medan långverkande insulin ges i låret.

OBS! Var observant på hur personen mår innan injektion.

Vid oklara symtom är det alltid motiverat att ta ett blodsocker innan insulingivning.

1. Kontrollera på signeringslistan att insulin **inte är givet**
2. Kontrollera att det är rätt sorts insulin som personen ska ha enligt ordination och att tidpunkten är rätt. Om den boende har mer än en sorts insulin kontrollera att du ger *rätt sort vid rätt tidpunkt*. Kontrollera att personen mår bra.
3. Vänd pennan fram och tillbaka 20 gånger om det är en sort som ska blandas.
4. Skruva på kanylen
5. Om du tar en ny penna – vrid fram ett par enheter och spruta ut med kanylen riktad rakt uppåt (en kontroll att pennan fungerar och eventuella luftbubblor sprutas då ut)
6. Kontrollera ordinationen på signeringslistan och vrid upp rätt antal enheter insulin
Blev det fel? Skruva då baklänges till nolläge och börja om igen
Kontrollera även var du ska ge insulinet, buk- lår- eller skinka
7. Lyft upp ett hudveck och stick in kanylen i 45 – 90 graders vinkel och injicera ordinerad dos
8. Håll kvar kanylen och vänta i 10 sek innan kanylen dras ut för att undvika läckage
9. **Signera omedelbart given dos på signeringslistan** (tänk på risk för dubbeldosering)
10. Det är viktigt att personen får mat i anslutning till måltidsinsulin
11. Förbrukad kanyl hanteras enligt anvisning
12. Viktigt att byta injektionsställe från gång till gång för att undvika att fettkuddar bildas
Sjuksköterskan handleder dig kring detta.
13. Använd alltid **nålavtagare** för att inte sticka dig själv. Ta kontakt med enhetschef och sjuksköterska om du sticker dig. Det finns rutiner för blodprovstagning om man sticker sig på en nål .Risk kan finnas för blodsmitta.

Stickskadador

Att sticka sig på en injektionsnål kan leda till smitta men även till onödig oro för den som sticker sig

Det är viktigt att du använder de hjälpmedel som finns för att undvika att stickskadador.

Förebyggande åtgärder

- Använd alltid handskar vid all kontakt med blod
- Arbeta lugnt och metodiskt
- Avlägsna nålen enligt anvisningar
- Lägg genast använda kanyler etc. i godkänd, märkt behållare.

Rutiner vid tillbud med risk för blodsmitta inom särskilt och ordinärt boende

Vad menas med smittorisk?

- Du sticker eller skär dig på ett nerblodat föremål
- Du får blod från den skadade i munnen, i ögonen eller i öppna sår på dig själv

Förebyggande åtgärder

- Använd alltid handskar vid all kontakt med blod
- Arbeta lugnt och metodiskt
- Avlägsna nålen enligt anvisningar
- Lägg genast använda kanyler etc. i godkänd, märkt behållare.
- Huddesinfektionsmedel samt möjlighet till handtvätt skall finnas i nära anslutning till platsen där arbetet utförs.

Direkt åtgärd vid tillbud

- Tvätta det skadade området med tvål och vatten, skölj noga.
- Desinfektera omedelbart. Använd rikligt av vad som finns tillgängligt, till exempel handdesinfektionsmedel eller klorhexidinsprit.
- Vid stänk i ögonen, skölj med vatten eller fysiologisk koksaltlösning.
- Vid stänk i munnen, skölj med vatten och klorhexidinsprit eller handdesinfektionsmedel

- Rapportera omedelbart till tjänstgörande sjuksköterska samt enhetschef
- Kontakta företagshälsovården Previa för provtagning

- Fyll i särskild blankett **Anmälan om tillbud med risk för blodsmitta** och ta med blanketten till provtagningstillfället

Provtagning

Ta kontakt med Previa för provtagning. Om Previa inte finns tillgängliga, ta kontakt nästa dag. Eller kontakta vårdcentralen (dagtid) eller akutmottagningen (helger) för rådgivning.

Vid tillbud med stickskada eller om medarbetare på annat sätt fått smittfarligt blod som kan misstänkas vara eller som är säkerställt Hepatit-B eller HIV-positivt, uppsök akutmottagning omedelbart.

Var sker provtagning?

Vardagar 8.00-16.00: Previa, kontakta Previas sjuksköterska (telefon 77131) för bokning av tid.

Provtagningen avser

S-ASAT, S-ALAT, Hepatit-B (HBs-antigen, HB-s antikroppar), Hepatit-C, HIV

Uppföljning av provsvar

Previas gör en bedömning om fortsatt uppföljning. Det normala är att nytt prov tas efter två respektive 6 månader.

Om provtagning skett på vårdcentral eller akutmottagning ansvarar den anställde själv för att alltid ta kontakt med Previa för uppföljning.

Anmälan om arbetsskada

Om resultatet av provtagningen är positivt upprättas en arbetsskadeanmälan. Anmälan görs också till Arbetsmiljöverket.

Provtagning patient särskilt boende

Tjänstgörande sjuksköterska tar blodprover på patienten.

Förklara situationen för patienten och fråga om du får ta prov på: S-ASAT, S-ALAT, Hepatit-B (HBs-antigen, HB-s antikroppar), Hepatit-C, HIV.

Det är viktigt att remissen anger att det är en stickskada. Provsvaret ställs till ansvarig läkare på vårdcentralen.

I patientens omvårdnadsjournal noteras att proverna är tagna på grund av en stickskada.

Patienten ska om möjligt erbjudas att HIV-provet kodas. Hepatit-B och Hepatit-C proverna skall märkas på vanligt sätt.

Om kodning sker kan det kodade provet ej skickas samtidigt med övriga prover.

Patienten har rätt att neka provtagning!

Provtagning patient ordinärt boende

Kontakta distriktssköterskan.

CHECKLISTA vid insulingivning (bra att ha inne hos patienten)

	Vad	Hur
1	Rätt person	Kontrollera att det är rätt person du tänkt ge insulin. Fråga om den boende mår bra och att det är OK att ge insulin. Kontrollera att ingen gett före dig vid just detta tillfälle. Se kontrollista/ordinationskort.
2	Rätt tid	Ta fram signeringslistan och kontrollera att det är rätt tidpunkt på dagen, att insulin ges i nära anslutning till måltid.
2	Rätt sort	Om den boende har mer än en sorts insulin kontrollera att du ger <i>rätt sort vid rätt tidpunkt</i> .
4	Rätt blandat	Vänd på insulinpennan flera gånger så att insulinet blandas.
5	Rättmängd	Kontrollera med <i>dubbelkontroll</i> , Först i samband med att du vrider fram sedan strax innan du ger, att du vridit fram rätt mängd enheter(E) insulin.
6	Rätt injektionsställe	Se tidigare signatur var man givit injektionen senast. Variera injektionsställen enligt ordination. Låt även mottagaren av insulinet lämna sina synpunkter på var det skall injiceras.
7	Rätt utfört	Vid injektionsgivning i buken, tag ett brett hudparti mellan tumme och pekfinger - lyft upp - ge injektionen där. Vid injektionsgivning på annat ställe följ delegerande sjuksköterskas instruktion
8	Signera	Signera på signeringslistan
9	Nöjd person	Fråga om den boende mår bra. ”Städa undan” och ta bort den använda kanylen. Släng den i den gula burken